

ולפי דברינו אפשר לתרץ את דברי המאירי והב"י דכיון שלא היה מזבח בנוי אף אם כבו כל יום את המנורה לא נעשה שם השמן דשן, דמה דהמזבח והשלחן והמנורה מעכבים בעבודת פנים הסברנו שזה רק בדין הטבה שזה שייך לדין עבודה, אבל הדלקה לשיטת הרשב"א דילפינן מהעלה בזה אין שייכות לדין מזבח אלא שזה דין בכלי של המנורה להדליקה בכל ערב ואין זו עבודה, וכיון שלא היה עוד מזבח בנוי כל שמונת ימים לפי המגילת תענית ולא היה מצות דישון המנורה והטבה, וממילא לא חל על השמן דין דשן אפילו שכבה. ועוד שזה מפורש בהרשב"א בחשובה ש"ט דכשעת העלאה דהיינו בין הערבים אפילו כולן דולקין מדשנן ומדליקין, דכתיב "יערך אותו אהרן ובניו מערב ועד בקר", וכיון שמכבה לפנות ערב את הנרות אפילו כשדולקין הרי נעשה דשן, ומוכח כמו שכתבתי. אף שיש לדחות שאין ראיה מהרשב"א לפי דברינו דזה דוקא מדין הטבה צריך לכבותם ולערוך אותם מחדש אבל בזמן שאין מזבח כיון שנחבטל דין הטבה אין עליו דין לכבותם, אבל עיין ברמב"ן שבת ששם מוכח שזה דין בהדלקה ע"ש.

אבל לשיטת הרמב"ם הוכחנו לעיל שכיון שהדלקה ממצות הטבה לא צריכים לכבותם אם הנרות דולקין אפילו זמן ממושך כיון דכמה שהם מודלקין מקיים מצות הטבה, וכן הוכחנו ממדרש תנחומא כדבריו, ולא קשה קושית השפת אמת. והוציאו מזה מוכח מהרמב"ם פרק ג' מהלכות חנוכה הלכה ב' וז"ל: ולא היה בו להדליק אלא יום אחד והדליקו ממנו נרות המערכה ח' ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור ע"כ, מוכח שהנס היה כהפך דהדליקו ממנו ולא בהמנורה, ודוק.

בענין מנוי כ"ג ורבוני בגדים

הנה הרמב"ם בפרק ד' מה' כלי המקדש הל' י"ג כתב וז"ל: כיצד מרבין אותו בבגדים לובש שמונה בגדים ופושטן וחוזר ולובשן לאחר שבעת ימים יום אחר יום שנאמר שבעת ימים ילכשם הכהן תחתיו מבניו, וכשם שרבוני בגדים ז' כך משיחה בשמן המשחה ז' יום אחר יום ואם עבד קודם שיתרבה בכגדים כל שבעה או קודם שימשח כל שבעה עבודתו כשרה, הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת נעשה כהן גדול לכל דבר עכ"ל. והראב"ד השיג עליו. א"א נראה מרבריו ימים שהיה בהם המשחה לא היה עובד ואין זה מן החכמה אלא כשאמרו נתרבה שבעה ונמשח שבעה דבענין שבעה לכתחלה הני מילי לעבודת יוה"כ אבל לעבודת אותן ימים בכל יום עובד בשמונה כגדים עכ"ל.

ושיטת רש"י ביומא דף ד' ד"ה רבוי שבעת שימש כהן גדול שבעה ימים רצופים כשממנים אותו ככהונה גדולה ע"כ, יש לנו מחלוקת בין רמב"ם ורש"י אם לדין רבוי בגדים צריכים גם לעבוד או שרבוי לכד מהני, והנה אחרונים הקשו על הרמב"ם מגמ' מפורשת יומא דף י"ב דהקשה ככהן שממנין תחת כהן גדול שמא אירע בו פסול בכהן גדול כמה מחנכין אותו אם אירע פסול אחר תמיד של שחר? הגמ' רצתה להגיד באבנט הניחא למ"ד אבנט של כהן גדול זה אבנטו של כהן הדיוט אבל למ"ד לא זה אבנטו מאי איכא למימר. ומתוך רב פפא עבודתו מחנכתו. ופירש רש"י עבודת יוה"כ שאינה כשרה אלא בכהן גדול זה גופא מחנכתו. ולפי שיטת הרמב"ם כיון שרבוי בגדים מהני בלי עבודה הרי יכול לרכות לו כבגדים אפילו אין עבודה בשמנה בגדים אחר תמיד של שחר. ועוד קשה פשט הסוגיא הרי מפורש שרבוי יום אחד מעכב לכל הפחות ומה שצריכים שבעה זה רק למצוה אבל יום אחד צריכים לעצם קדושת כהן גדול, ולפי זה בין לפי מה שהגמ' רצתה להגיד דהחינוך הוי באבנט, ובין לרב פפא דעבודתו מחנכתו אבל חסר פה רבוי בגדים אפילו יום אחד הרי אנו מוציאים קדושת כהן ברבוי וכמשיחה, על זה מביא הרש"ש תורת כהנים בפרשה אחרי וז"ל אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין תלמוד לומר "אשר ימלא את ידו". מנין לרבות כהן אחר המתמנה תלמוד לומר "וכפר הכהן" עכ"ל ומזה למדה הגמ' שיש עוד דין בכהן גדול ביוה"כ שמתמנה שמא אירע בו פסול שיכול לעבוד בלי רבוי בגדים רק עבודתו מחנכתו וזה הפירוש בספרא כהן אחר, וכן הראב"ד על הספרא מפרש שם את הפירוש כהן אחר, וז"ל: מנין שצריכים אנו לתקן כהן אחר שמא יאירע לו פסול וזו התקנה תהא במקום משיחה או רבוי בגדים שצריך להיות בכהן גדול לפני יוה"כ ולפי שאי אפשר לו למשחו קודם לכן או להלבישו שמונה בגדים לפי שאין ממנין שני כהנים גדולים משום איבה, התקנה היא במקום משיחה ורבוי בגדים עכ"ל. ונ"ל לחדש לפי שיטת רש"י שסובר שהרבוי בגדים צריך להיות דוקא אם משמש מפני שבאמת הרי כהן גדול צריך מנוי בבית דין של שבעים ואחד וכן פסק הרמב"ם פרק ד' מכלי המקדש, וזה תוספתא מפורשת בסנהדרין וכן בתו' יומא דף י"ב שתלוי במלך ואחיו הכהנים ולהמנוי זה צריכים ג"כ או משיחה או רבוי בגדים, סובר רש"י כמו בכלי המקדש יש קדושת פה ויש גם עבודתו, מחנכתו לעשות אותן לקדושת הגוף למקדש כן יש בכהן גדול מנוי ועבודתו מחנכתו ורבוי בגדים הפירוש ג"כ מטעם דעבודתו מחנכתו אלא דבשאר ימות השנה אין עבודות שצריכים דוקא כהן גדול ואין היכר בעבודה שזה מעשה כהן גדול ולזה צריכים רבוי שיהיה היכר שזה עבודתו של כהן גדול וזה מחנכתו לכהן גדול, אבל הדין של רב פפא בגמ' דף י"ב והדין של רבוי בגדים

זה דין אחד לדברי רש"י, ואפילו לרב אדא שסובר שנתחנך באבנט הפירוש ג"כ דעבודתו מחנכתו אלא שהוא סובר דלעבודתו מחנכתו צריכים ג"כ היכר של בגדים או רבוי בגדים בשאר ימות השנה. וביזה"כ לכל הפחות הדין היכר הוא בבגדים שלו, אבל הכל תלוי בעבודתו שזה מחנכתו. לפי זה מתורץ שתי הסוגיות פשוט, דכל רבוי זה משום שמשמש בהם וזה עבודתו מחנכתו וביזה"כ שעצם עבודה של יום כשר רק בו לא צריכים בכלל רבוי בגדים, אבל מהתורת כהנים לפי פירוש הראב"ד קשה למה צריכים "וכפר הכהן" שכהן המתמנה ביהוה"כ יש לו דין קדושת כהן גדול כיון דהוי כמו רבוי בגדים לפי שיטת רש"י דכל טעם רבוי הוא מטעם דעבודתו מחנכתו? אבל לפי דברי הרמב"ם דלא תלוי דין של רבוי בעבודה וא"כ זה שני דינים בקדושת כהן גדול דעבודתו מחנכתו לומדין מ"וכפר הכהן" ודין דרבוי בגדים מהפסוק "אשר ימלא את ידו", ובזה יכולים לתרץ קושית המ"ל בפרק ה' מה' כלי המקדש שהקשה על הספרא בפרשה צו שאם לא הביא עשירית האיפה לחינכו פסול ודלא כהרמב"ם שפוסק שכשר. וכן מפורש בשקלים וא"כ כהן גדול שנכנס לשמש תחת הראשון כשאירע פסול אחר כן הא לא הביא עשירית האיפה — אפשר לומר כיון שהוא נעשה כהן גדול רק בסוף אחר שעבודתו מחנכתו. ובפרשת צו שם בספרא כתוב שם פסוק לכ"ג משיח שצריך עשירית האיפה וגם לרבוי בגדים אבל לכ"ג שנעשה ע"י עבודתו מחנכתו אין פסוק, ויכול להיות שכיון שלא נתרבה — כשר בלי זה. ולפי זה אין סתירה על מה שכתוב בתורת הכהנים שכ"ג בלי עשירית האיפה עבודתו פסולה.

ולתרץ את זה אני מסתפק אם כ"ג המתמנה תחת הראשון ביהוה"כ אם היה המינוי שלו כמו מינוי כ"ג בבית דין של שבעים ואחד, או שהיתה רק תקנה בלי מנוי רק בעבודתו מחנכתו אבל מנוי לא היה וכתוס' דף י"ב משמע שהיה מינוי ע"י מלך ואחיו הכהנים ולפיכך מסבירים שם התוס' לר' יוסי שסובר דאחר יוה"כ אינו ראוי להיות לא כהן גדול ולא כהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מורידין תיפוק דהוי מחוסר בגדים כיון דהוי עליו קדושת כהן גדול ולפיכך לא יכול לעבוד ככהן הדיוט? ותרצו שמסלקין אותו בפה הרי מפורש שכן היה מינוי, אבל יכול להיות שכן היה מנוי אבל לא במלך ובית דין של ע"א, וברמב"ם משמע בהל' יוה"כ שפסק שם כר' יוסי, שכתב שם דהכהן שעבר, אחרי יוה"כ כל מצות כהונה גדולה עליו ואם עבד עבודתו ככהן גדול עבודתו כשרה משמע שלא נסתלק דא"כ למה כשרה עבודתו בשמונה בגדים דהרי הוי יתור בגדים, ומסיק שם דאם מת הכהן גדול הראשון ממנין אותו לכהן גדול תחתיו משמע שגם צריך מנוי אחר אע"פ שלא נסתלק, משמע מהרמב"ם שהמנוי שמשמש תחתיו לא היה מנוי גמור כמו כהן גדול ממש. ולפי זה מתורץ הרמב"ם כיון שלא היתה המנוי שלו בבית דין של ע"א אלא

החידוש היה שעבודתו מחנכתו, מה שלמידין בתורת כהנים מ"וכפר הכהן" שחל עליו קדושת כהן גדול לעבוד עבודה, ולפי"ז יכול להיות שבאיזה מקום סובר הרמב"ם שרובי בגדים מהני בלי עבודה זה דוקא בכהן גדול שנתמנה בבית דין הגדול, ורובי בגדים זה פרט במנוי וקדושת כהן גדול, אבל בכהן גדול ביוה"כ שלא מתמנה ע"י בית דין של ע"א ומי צריך לעשות אותו לכהן גדול רק הרבוי לבד, זה לא יכול לעשות אותו בלי עבודה, ולפיכך לא יכלה הגמ' לתרץ שיחנך שילבש את הבגדים ויפשוט מפני שבכהן גדול ביוה"כ שאין לו מנוי כמו כ"ג צריכה הרבוי לעשות אותו ולקדש אותו לכהן גדול וזכה צריכים שמוש כמו כלי המקדש דעבודתו מחנכתו.

וזה הפירוש לפי רש"י שהדשנו שסובר שרובי צריכים גם עבודה שזה גם משום עבודתו מחנכתו, והקשנו למה צריכים לפסוק מיוחד לכהן המשמש תחתיו ביוה"כ מ"וכפר הכהן" הרי זה אותה הקדושה? ולפי דברינו אפשר שהפירוש בהתורת כהנים מפני שפה אין מינוי ורק עבודתו מחנכתו ולזה צריכים רבוי שחל עליו קדושת כ"ג לעבודת עבודה ביוה"כ.

ובזה יש לתרץ קושית הלח"מ פרק א' מהלכ' יוה"כ שכתב שנתחנך כהן המשמש תחתיו ביוה"כ כרב פפא דעבודתו מחנכתו, והרמב"ם הרי פוסק דאבנטו של כהן גדול זה הוא אבנטו של כהן הדיוט הרי יכול להתחנך באבנט? ולפי דברינו מבורר שאפילו אם החנך הוא באבנט זה ג"כ מטעם עבודתו מחנכתו מפני שאין פה מנוי בב"ד הגדול של ע"א, אלא שהוא סבר שצריכים גם היכר של אבנט, כל העיקר הקידוש בקדושת כהן גדול מטעם עבודתו ולפיכך הביא זה הרמב"ם וברור.

ועכשיו עלינו חובת בירור המחלוקת של הרמב"ם והראב"ד בענין רבוי שבעה אם יכול לעבוד לפני שגמר את הרבוי או לא.

וראיתי להגאון ר' איסר זלמן שליט"א על קדשים על הראב"ד מה סברת הראב"ד שמחלק שבכל הימים יכול לעבוד אף שלא נתרכה שבעה וביוה"כ לא יעבוד מה סברתו אם חסר עוד בקדושת כהן גדול אם כן לא יעבוד אפילו בשאר הימים כיון דלכתחילה צריכים לקדושת כהן גדול רבוי שבעה, ואם זה רק מצוה שצריכים לרבות אותו שבעה אבל בקדושת כהונה גדולה נכנס ברבוי אחד א"כ ביוה"כ ג"כ יעבוד? ונשאר בצ"ע. ונ"ל לבאר את הענין.

דהנה יש מחלוקת בין הרמב"ן ובין תוס' בנוזר אם יכול להיות מרובה בזמן שהיה שמן המשתה דהתוס' בנוזר דף מ"ז מחפש שם איך יכול להיות משוח ומרובה בגדים בזמן אחד, והרמב"ן בחומש באתרי מות מביא ראיה שיכול להיות בזמן שיש שמן המשחה גם מרובה בגדים בלי משיחה עכ"ל. ובתוס' ישנים בדין י"ב כשהגמ' שואלת כמה מחנכין אותו כשאירע פסול אחר תמיד של שחר שואל למה אין מושחין אותו ומתרץ שמיידי בבית שני שלא היה שמן

המשחה, מפורש יוצא שאם היה שמן המשחה היינו מושחים אותו והרמב"ן סובר שבכל זמן יש דין רבוי בגדים אפילו בזמן שיש שמן המשחה.

והמחלוקת בין התוס' והרמב"ן הוא מפני שהרי בתורת כהנים נתרכה באחרי מות קדושת כהן גדול במשיחה וברבוי בגדים וגם דין קדושת כהן גדול מ"וכפר הכהן" דעבודתו מחנכתו, וקדושת משיחה יש לו יותר מעלה ממרובה בגדים לענין פר כהן משיח כמו שמפורש בגמ' יומא דף ע"ג, ולפי זה אפשר לומר כיון דלכתחלה יש דין לקדש אותו במשיחה מפני שזה מוסיף קדושה לכהן גדול לענין פר כהן משיח, אבל אם נתרכה בבגדים חל עליו קדושת כהן גדול — אין מקום כבר למשוח אותו, שכל דין משיחה זה לעשות מכהן הדיוט כהן גדול, אבל אם נעשה באיזה אופן שהוא כהן גדול אין כבר דין עליו למשוח אותו אבל רש"י ותוס' סוברין כיון שיש תוספות קדושה בין מרובה בגדים למשיח שייך עליו דין של משיחה אח"כ, ואם בבית ראשון בזמן שהיה שמן משחה ובשביל איזה סיבה לא משחו אותו וקדשו אותו ברבוי בגדים, יש דין עליו למשוח אותו להוסיף את קדושת כהן גדול והרמב"ן סובר כיון דחל עליו קדושת כהן גדול אין כבר דין למשוח אותו ולפי זה יש להסתפק כיון דלפי התורת כהנים יש עוד דרגא לעשות אותו לכהן גדול ככהן המשמש תחתיו ביום הכפורים וזה עבודתו מחנכתו בלי רבוי בגדים ובלי משיחה, אם יחונך כ"ג בעבודתו ביוה"כ אם יהיה עוד דין עליו לרבות אותו בגדים או כיון שחל עליו קדושת כהן גדול לענין לעבוד הוא כמו נתרכה בבגדים לרמב"ן שאין עליו עוד דין למשוח אותו, ומפשטות לשון הרמב"ם בפרק א' מהל' יוה"כ משמע שצריכים למנותו עוד פעם משמע שרק מנוי צריך אבל לרבות בגדים לא צריך, ואפשר שבלשון מנוי משמע גם לקדש אותו מחדש. ולפי זה מוסבר השגת הראב"ד שהקשה שדוקא ביוה"כ אסור לו לעבוד אם לא נתרכה שבעה, אבל בשאר השנה מותר לו לעבוד אם לא נתרכה שבעה, והקשוני בשם הגאון רא"ז שליט"א כיון שחל עליו כל קדושת כהן גדול לעבוד אפילו קודם שנתרכה שבעה, שזה רק מצוה אבל בקדושת כהן גדול לא חסר, וא"כ ביוה"כ ג"כ יעבוד? ולפי דברינו מתורץ כיון דביוה"כ יש דין דעבודתו מחנכתו ותיכף שיעשה עבודה ביוה"כ חל עליו כל קדושת כהן גדול וא"כ לא שייך אח"כ מצות רבוי בגדים, והרי בתורת כהנים מחשב שם באחרי מות שלש מעלות של כהן גדול משיחה ורבוי בגדים, ואחר כך וכפר הכהן דעבודתו מחנכתו. וכן מסביר הראב"ד דלכתחלה משמע שיש דין למשוח או להרבות בגדים, אלא משאין מושחין שני כהנים גדולים היתה התקנה זו במקום משיחה ולפי זה עצם קדושת כהן גדול צריך להיות או במשיחה או ברבוי וכיון שנתקדש בעבודתו נפקע דין של רבוי, ולפיכך אסור לו לעבוד ביוה"כ כדי שלא יתקדש בעבודתו ויפקיע דין של רבוי בגדים, והרמב"ם סובר כיון דבעצם קדושת

כהן גדול חל עליו ביום אחד דין של רבוי לא יכול להפקיע דין רבוי בגדים כיון שחל הקדושה ביום אחד ודו"ק, והראב"ד סובר כיון דלמצוה יש עוד דין רבוי שבעה וכיון שנתחנך בעבודה נפקי כל דיני רבוי ודו"ק.

בענין עצי מערכה מתרומה חדשה

הגמ' ר"ה דף ז' ע"ב הקשתה על מה דתניא קרבנות ציבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש ואם הביא מן הישן יצא, למה לא תני תנא דירן כמשנה ריש ראש השנה דאחד בניסן ראש השנה לקרבנות כמו דתני ראש השנה למלכים ולרגלים, והשיבה הגמ' כיון דקתני אם הביא יצא, לא פסיקא ליה, פירוש כיון דבדיעבד כשר מתרומה הישנה לא פסיקא ליה להמשנה להביא זה. והעיר הפני יהושע בדף ז' ע"ב: ויש לדקדק אמאי לא כתבו בפשיטות דהוי מצי לשנויי כדמשני בסמוך כי קא חשיב מידי דחייל מאורתא, דלכאורה נראה דתרומת שקלים ודאי לא חייל מאורתא שאין שום קרבן קרב בלילה, וכבר עלה בלבי לומר דאשכחן נסכים קריבין בלילה כדדרשינן במנחות "ונסכייהם" אפילו בלילה, אלא שהתוס' כתבו לקמן ר"ה דף ל' ע"ב דדוקא קרבנות יחיד קריבין בלילה אבל קרבנות ציבור עיקר מצוותן ביום, ואם כן נהי דכשר בלילה בדיעבד אפ"ה הכי מקרי שפיר לא חייל מאורתא וכו' אם לא שנדחק לפרש דמיקרי חייל מאורתא משום העצים שהיו צריכים בלילה לצורך אברים ופרדים והיו צריכין לקנות אותם העצים מלשכה החדשה, והיינו אליבא דרבי דס"ל בפרק הקומץ דעצים מקרי קרבן, ואם כן אתי שפיר דלא מצי לשנויי כי קחשיב מידי דחייל מאורתא וכו' עכ"ל.

ובאוצר הספר להגאון ר' מנחם זמכה זצ"ל הי"ד. העיר על דבריו דדבריו באמת תמוהים מאד, דהרי עצי מערכה לרבי ודאי אינן קרבן דאם היו קרבן היו צריכים קמיצה ומלח כשאר קרבנות עצים לדידיה וע"כ דאינן רק מכשירי קרבן לא גופו של קרבן וכיזושלמי שקלים פ"ה הל' א' לענין אם יחיד מוסר עצי מערכה לצבור דאמר: מה פליגי בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כגון עצים כ"ע מודים שמשנתנה לציבור וכו' ע"כ. ואם סברתו לומר דגם מכשירי קרבן כקרבן לענין חיוב תרומה חדשה אם כן למה לו להוסיף לרבי דעצים אקרי קרבן דהרי גם לרבנן הוי עצי מערכה מכשירי קרבן. ולהיות הם עצמן קרבן גם לרבי לא הוי עצי מערכה.

ועוד תמוה דברי הפני יהושע דאף אם נאמר דחובת תרומה חדשה גם על עצי מערכה, מכל מקום זה רק בעצי מערכה שעורכין באחד בניסן לצורך קרבנות היום, אבל מה ענין עצים של אברים ופרדים של תמיד דערב